

Bankospil

Af Erik Høvring

Inden for den seneste tid er der sket en vældig udbredelse af et fænomen, som går under navnet »radio-« eller »TV-bingo«. Det er et spil, som er blevet kendt, efter at Kulturministeriet har givet tilladelse til forsøg med lokale radio- og TV-stationer. Spillet kaldes »bingo«, men det svarer dog til ganske almindelig banko. I vinteren 1985–86 har disse bingo-spil ofte været omtalt i medierne. Årsagen hertil har bl. a. været interessekonflikter internt i de organisationer, som står bag stationerne. Endvidere skyldes mediernes bevågenhed, at flere bankospillende stationer er løbet ind i problemer med myndighederne, bl. a. vedrørende overskuddet fra spillene.

Bingospillet eller bankospillet lever imidlertid også uden for de lokale radio- og TV-stationers regie. Det anslås, at der ved radio- og TV-bingo omsættes for mellem 50 og 100 millioner kroner om året, men som foreningsspil ligger den årlige omsætning på omkring en milliard kroner.

I betragtning af at mellem 300.000 og 400.000 mennesker mindst en gang om ugen går til foreningsbanko, er det ikke urimeligt at karakterisere den slags spil som et massekultur-fænomen. Hensigten med nærværende artikel er at beskrive dette fænomen: selve spillet og dets kulturelle og sociale indhold. Men inden jeg tager fat herpå, skal jeg dog først kort præcisere, hvad »radio-« og »TV-bingo« går ud på.

Radio- og TV-bingo

Til spillet benyttes særlige engangsbankoplader, som forhandles fra forskellige udsalgssteder, typisk kiosker. Pladerne sælges i hæfter til sædvanligvis en pris på 10 kr. Der spilles normalt fem spil pr. gang, og til hvert af disse er der seks forskellige plader at spille på i hæftet. Pladerne er kun gyldige til en enkelt spilledag, nemlig til den bankoudsendelse, som afvikles i den uge, hvis nummer står påtrykt pladerne. Spillet foregår på samme måde i både radio og TV. I visse tilfælde er der endog tale om samsending. I udsendelsen opråbes numrene, og hvis man har banko, dvs. fem opråbte numre i en vandret række, skal man straks under udsendelsen ringe til

UGE NR. 15
 DERES LYKKENR.
 053448

11	20	36	55	74
3	22	40	68	86
15	24	43	69	87

19859

12	30	57	75	83
4	37	41	58	76
5	25	33	42	61

Du kan forhøje din gevinst, hvis du ringer ind til os i studiet under udsendelsen på tlf. 02-45 02 11.
 Kommer du igennem som den første, kan du som ekstra gevinst vælge fra vores store gavevæg.
 Kommer du igennem som nr. 2 får du 300 kr. i ekstra gevinst, og som nr. 3 får du 200 kr.

HVIS DU HAR 5 OPRÅBTE NUMRE I EN VANDRET RÆKKE, HAR DU BINGO OG DERMED GEVINST!

NÅR DU KOMMER IGENNEM PÅ TELEFONEN SKAL DU OPGIVE DETTE NR.

Dit bingo hæfte har tillige et **LYKKENUMMER**
 På dette nummer kan du også vinde. Her kan præmierne være:
KAFFE - VIN - KØBMANDSVARER - SLAGTER- VARER (GAVEKORT) - WHISKY M.M.
 Dette lykkenummer kan også bringe dig ind i studiet, som vores gæst.
 Uanset om du får bingo her, så er du sikker på en gevinst, idet du får lov til at vælge fra vores gavevæg.

I GAVEVÆGGEN: TV-APPARATER - TRANSISTORRADIOER - KAFFE-MASKINER - KØKKENMIXERE - CYKLER M.M.

FOR AT VÆRE GYLDIG SKAL DETTE NR. SVARE TIL ÅRETS UGE NR.

SÅDAN SPILLER DU TV-BINGO

Vejledning i TV-bingo.

studiet. Gevinsten for en række kan ligge på eksempelvis 100 kr., men alt efter arrangørernes bestemmelser har f. eks. de tre første, der kommer igennem på telefonen, mulighed for at supplere gevinsten. Den første kan i nogle tilfælde vælge en ekstra gevinst fra en »gavevæg« med udstillede forbrugsvarer. Eller også skal man løse et quizspørgsmål først for at få adgang hertil. De næste to får hver en ekstragevinst. Når de tre første er kommet igennem til studiet, behøver de øvrige deltagere med banko ikke at ringe. De skal i stedet henvende sig i arrangørernes sekretariat med vinderpladen, og de vil der få gevinsten udbetalt.

Spillets historie

Som foreningsspil har banko lige siden århundredskiftet været meget populært her i landet, og der har udviklet sig et særligt sprog og særlige traditioner omkring afholdelsen. De oprindelige navne for spillet var »gåse-« og »andespil«, idet gevinsterne udelukkende var levende gæs og ænder (eller andet fjerkræ). Gevinsterne var bestemt af, at spillene især blev afviklet om efteråret.

Grunden til, at spillet har vundet indpas i foreninger, er, at disse med overskuddet fra spillene kan skaffe sig ganske pæne indtægter, som går til finansiering af det øvrige foreningsarbejde.

Det er alle typer foreninger, som benytter sig af bankospillet. Det er hobbyklubber, pensionistforeninger, sportsklubber og politiske foreninger. Hvad angår de sidstnævnte, kunne man således i begyndelsen af 1950erne opleve den senere statsminister Hilmar Baunsgaard som opråber ved det årlige bankospil i den radikale vælgerforening i Odense.

En meddeler til Dansk Folkemindesamling, Aage Sørensen fra Mellerup ved Randers, blev i 1949 af Inger M. Boberg bedt om at indsende oplysninger om andespil. I sin beretning skrev han bl. a.:

»Jeg har kun set Andespillene een eneste Gang i Løbet af de seneste Aar. Jeg kendte ikke Reglerne, hvad de fleste ældre Deltagere heller ikke gjorde, og Reglerne maatte følgelig gennemgaaes nogle Gange, før Spillet begyndte. De unge der imod var fuldt indlevede, idet deres Idrætsforening alt flere Gange havde brugt Spillet i Forsamlingshuset en 3-4 Aar. Jeg mener derfor, jeg kan besvare Deres Spørgsmaal: Om Spillet er kendt i Randers Opland, med et Ja, dog næppe ud over en halv Snes Aar i det aller højeste.

Spillet hører saaledes til de nymodens i vor Egn, hvilket ogsaa fremgaar paa anden Vis, idet man i en lidt ældre Tid plejede at bruge saakaldte Pakkefester ved den Slags smaa Indsamlinger af Penge i veldædigt Øjemed. Man gav en Gave af een eller anden Slags, smukt pakket ind, og paa Festens Aften solgtes disse Pakker til den højest bydende ved Auktion. Indholdet var strængt hemmeligt, og man købte bogstaveligt Katten i Sækken, hvilket blot forhøjede Spændingen og dermed Indtægten. Et Fif var at pakke en mindre Ting ind i en voldsom stor Pakke for saaledes at hjælpe paa Købelysten, men for at forebygge rene Pudserier krævedes og lovedes forud, at Indholdet var af virkelig Brugsværdi; til Gengæld kunne Giveren saa bestemme, at Pakken ikke maatte gaa for under en vis Sum – paaskrevet Pakken – og saaledes sikre sig, at Gavens fulde Værdi kom Indsamlingen til gode. Disse Pakkefester er hørt op i den senere Tid, og der kan med Grund menes, at Andespillet er traadt til i Stedet.

Skønt Spillet har været anvendt i Randers Foreninger mindst en halv Snes Aar, har Oplandet næppe hentet det der inde fra. Sagen er jo den, at samtlige dets Remedier sælges smukt pakket i en Æske, og det er da langt snarere en eller anden Forretningsmand, der har bragt Spillet i Handelen og nu spinder Guld paa sin Opfindsomhed i Omdannelsen af et af de gamle Gilder, men hvilket, der nærmest maa tænkes paa, er jeg ikke klar over.« (1).

Det sociale samvær udgør en vigtig funktion ved bankospillene. Foreningen »Husets Venner«, Lundtofte, nord for København. (Foto i Nationalmuseet).

Den centrale hensigt med bankospillet er at indsamle penge til et eller andet formål. Hvis man koncentrerer sig om det aspekt, er de gilder, som Aage Sørensen sammenligner bankospillet med, de såkaldte »spillegilder« og »doblegilder« (2): »Gilde, som holdtes, hvor der var sket et uheld for en mand; der blev anskaffet en stor søsterkage til 24 sk., endvidere låntes et sølvbæger og et stort sølv- eller blikfad, to almind. tærninger brugtes; de mødende gæster fik lov til at gøre f. eks. 3 slag for 4 skill., men det stod enhver frit for at betale mere el. at sætte 4 skill. ind flere gange. Den, der fik det højeste antal öjne i det bedste af sine tre slag, havde vundet. Blev kagen for tidligt vundet, f. eks. ved at en slog lutter sekser, kunde den, som gjorde gildet, købe den tilbage for 24 skill., og så fortsattes; der var fri udskænkning af brændevin og kaffe, men det var ikke fint at drikke ret meget, uden at man også gentagne gange betalte for tæringslag (Søvind s.); bagefter var der dans; istedetfor kagen kunde der spilles om et tørklæde el. et andet stykke af ubetydelig værdi; det indkomne tilhørte den skadelidte mand.« (3). I stedet for terninger har man også brugt at skrive numre på sedler, som de tilstedeværende så trak (4).

Inger M. Boberg har endvidere fundet en parallel til bankospillet i en særlig form for skydekonkurrence: »I okt. 1848 indbød en Rødby-borger

		B I N G O				
RINGBINGO		12	28	41	54	74
		9	27	36	51	68
		6	25	FRI	48	65
		1	21	32	60	62
	753	3	17	38	58	72

Eksempel på bingotavle. Dette er en særlig variant, som benyttes til et spil, der kaldes »Ringbingo«.

til skiveskydning »på en slagtet, fed ko«; for hvert skud betaltes 3 mark.« (5).

Spillet, som det kendes i dag, er imidlertid en tysk variant af et tallotteri. Det kom til Danmark omkring 1900. I begyndelsen gik det som nævnt under navnene »ande-« eller »gåsespil«, men betegnelsen »banko« har efterhånden mange steder i landet fortrængt disse oprindelige navne. »Banko«, der betyder »bank«, benyttes ved spillet som udråb med betydningen: Gevinsten, dvs. »banken«, er min. Spillet optræder dog også under navne som »gavespil«, »bingo«, »pladespil«, »lotto« og »pot«. De to sidstnævnte betegnelser er især udbredt i Sønderjylland. »Lotto« svarer til det tyske »Lotto«, der betyder »tal- eller billedlotteri«. »Pot« kommer af det tyske »Pott«, der betyder »indsats« (ved spil). Dette ord bruges også ofte i Sønderjylland ved spillet som udråb af samme betydning som »banko«.

I 1901 kendte H. F. Feilberg iflg. Inger M. Boberg kun spillet fra Fyn og Lolland, hvor offentligt andespil det år blev forbudt (6). Det har derimod bredt sig som foreningsspil. Et tidligt eksempel herpå er »Kolding Afholdsforening«, som den 6. november 1904 havde »andespil« på byens afholdshotel (7). Og ved nytår 1905 havde man »gåsespil« i Aarhus (8).

Banko var tidligere et spil, som var specielt knyttet til efteråret, men inden for de sidste 20–25 år er det blevet normalt, at man har bankospil hele året rundt.

Bingo eller banko

Betegnelsen »bingo« ses ofte anvendt synonymt med »banko«, men i virkeligheden er »bingo« en anden form for tallotteri. Der er her tale om et engelsk spil, som kom her til landet omkring midten af 1960erne. Det

er et lotterispil, hvor deltagerne køber én eller flere plader, som f. eks. kan være inddelt i 25 nummererede felter. Disse er ordnet i fem overliggende rækker, hver bestående af fem felter. Nummerfordelingen, der består af en- og tocifrede tal, er forskellig fra plade til plade. Lederen af spillet råber numre op, og hvis man har dem på sine plader, dækkes de pågældende felter med brikker. Den, der først får fyldt en række, vandret, lodret eller diagonalt, råber »bingo«, og man har vundet den udsatte gevinst. Spillet er meget populært i Sverige (9).

Myndighedernes bestemmelser

Bankospillet har siden starten omkring år 1900 fået større og større udbredelse, og efterhånden har det grebet sådan om sig, at det flere gange har været i myndighedernes søgelys. Således fremgår det af en bekendtgørelse af 21. 7. 1928, at ande- og gåsespil blev undtaget fra forbudene mod hasard- og lotterispil, når de kun foregik til underholdning i foreninger, når både gevinster og indsats var forudbestemte, og når gevinsterne kun bestod af naturalier af ringe værdi. Men 28. 11. 1946 blev enhver form for spil med fødevarer som gevinst midlertidigt forbudt. 28. 9. 1948 blev dette forbud indskrænket til kun at gælde rationerede varer (10).

Også i dag er der fra myndighedernes side fastsat en række retningslinier for spillet. Det må således ikke arrangeres offentligt uden tilladelse, men det er godkendt af Justitsministeriet som foreningsspil på visse nærmere angivne betingelser (jfr. Justitsministeriets cirkulære om bortlodning, § 8):

§ 8. Tilladelse til afholdelse af bortlodninger, herunder bankospil, der afholdes af foreninger eller organisationer, er ufornöden under følgende forudsætninger:

1. Alene foreningens eller organisationens medlemmer og disses pårørende må deltage i bortlodningen,
2. det skal af evt. annoncering fremgå tydeligt, at kun medlemmer og disses pårørende må deltage,
3. gevinsterne må ikke bestå i pengebeløb, værdipapirer eller lignende. Gavekort må dog bortloddet, for så vidt de ikke kan omsættes i penge,
4. værdien af hver enkelt gevinst må ikke overstige 1.000 kr.,
5. salgssummen – eller ved flere bortlodninger samme dag den samlede salgssum af disse – må ikke overstige 50.000 kr., og
6. foreningens eller organisationens formål må ikke udelukkende eller fortrinsvis være at afholde bortlodninger (11).

Cirkulærets bestemmelse om, at *alene* foreningens medlemmer og disses pårørende må deltage, overholdes ikke i praksis. Myndighederne, »spillepolitiet«, ser imidlertid stort herpå, så længe overskuddet går til velgørende formål eller til støtte til idræts- og hobbyudøvere (12). Mange bankospillere er ikke engang klar over hvilken forening, der står bag det spil, de deltager

053871 LYSGLIMIT E. P. Banko 09 - 15 45 15	6	17		38			67		90
	9				45		65	70	88
	3	16	23	30		51			
053872 LYSGLIMIT E. P. Banko 09 - 15 45 15	2	10					68	73	80
		15	21	35		54		78	
	8				43	53	69	72	

Den for tiden mest benyttede bankoplade.

A 127

2	12		33		51		71	
		21	39		54	65		80
7		27		40	57	69		

Gammeldags pap-bankoplade.

i. En række foreninger har dog set en mulighed for en ekstrairndtægt ved at kræve cirkulærets bestemmelser overholdt. Der er således bankospillere, som kan fremvise 10–14 forskellige medlemskort, som udelukkende er erhvervet, fordi de pågældende foreninger arrangerer bankospil.

Rekvisitter og spillets afvikling

Til spillet benyttes »spilleplader«, »bankoplader« eller »bankotavler«. De kan være fremstillet af forskelligt materiale, pap, papir eller plastic, og de

1	15	25		51		81
		28	35	56	70	83
2		29	41	64	74	
№ 132271 EXPORT						

	13	22	31		52	60		
4				40	57		73	80
8	18			46	67		84	
№ 132274 EXPORT								

7	11			44		75	82
	16	20		55	63		85
		26	36	47		66	88
№ 132272 EXPORT							

5	19		30				72	87
		23		43	53		76	90
		28	34		58	61	79	
№ 132275 EXPORT								

	12	21			50	71	86
	17		32	42	59		78
3		27	37			65	89
№ 132273 EXPORT							

	10		33		54	62		81
6	14			45		68	77	
9		24	38	48				86
№ 132276 EXPORT								

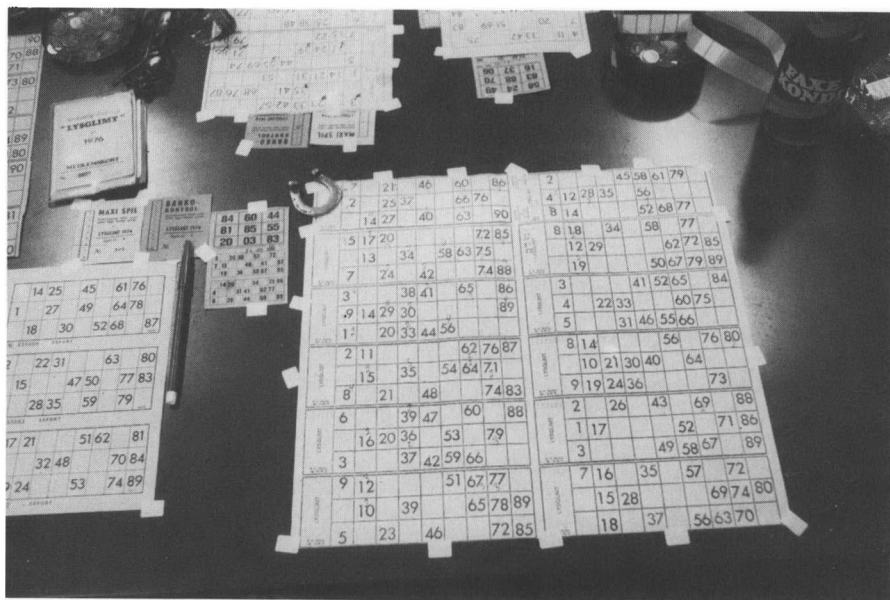
Maxibankoplade.

kan enten være engangsplader eller beregnet til genbrug. Det mest udbredte i dag er engangspladerne. Selv om disse er beregnet til at blive kasseret efter hver spilleaften, tillader flere foreninger, at spillerne bruger de samme plader fra gang til gang. Således spiller et æresmedlem i »Selskabelig Forening 'Lysglimt' af 1976« på et sæt engangsplader, der er mere end 10 år gamle.

Hver bankoplade er inddelt i 27 felter, som er fordelt i et system af tre overliggende rækker med ni felter i hver. I hver af de vandrette rækker er der altid påtrykt forskellige talkombinationer i fem af felterne, mens de fire står blanke. Placeringen af de blanke felter er vilkårlig. Tallenes position i feltrækken bestemmes af deres værdi. Encifrede står i første felt fra venstre, tiere i det andet felt, og så videre frem til det niende felt, hvor firsere og 90, »Gamle Ole«, står. Dette system gør, at spilleren lettere kan overskue pladen.

Det er ikke nødvendigt af hensyn til spillets gang, at et bestemt antal spilleplader er i brug. Som spiller vælger man én eller flere plader af det udvalg, som arrangøren tilbyder. Ofte er der tale om, at man kan vælge blandt mange hundrede forskellige. Ved køb af plader udfyldes der et

Vue over en enkelt deltagers spilleplader. Bemærk den »lykkebringende« hestesko. (Foto i Dansk Folkemindesamling).

Opfører og kontrollant i foreningen »Husets Venner«, Lundtofte. Bemærk rysteposen. (Foto i Nationalmuseet).

Opråber ved elektronisk bankomaskine i »Selskabelig Forening 'Lysglimt' af 1976«, Østerbro i København. (Foto i Dansk Folkemindesamling).

»kontrolkort«. Af kontrolkortet fremgår hvor mange plader vedkommende har købt, og dette tal skal svare til antallet af benyttede spilleplader, for at der kan udleveres gevinst.

Ofte køber den enkelte spiller mange plader, og det kan volde problemer at holde styr på dem, når spillet afvikles. Nogle klæber dem derfor fast på bordet med tape. Andre bruger klistermærkater, som ofte uddeles gratis af den arrangerende forening. Eventuelt er disse forsynet med reklamer for den grossist, som leverer bankoartikler til foreningen. Der er også eksempler på, at man »limer« spillepladerne fast til bordet med sodavand. Det benyttes særligt ved spilleplader af pap.

Selve spillet afvikles under ledelse af en »bankør«, »spilleleder«, »opråber« eller »bingomaster«. Denne har i en »rystepose« 90 »kontroltal«, »kontrolbrikker« eller »talbrikker«, som er en slags brikker, hvor der på hver enkelt er skrevet et tal mellem 1 og 90. »Rysteposen« er dog mange steder udskiftet med automatiske »bankomaskiner«, der mekanisk eller elektronisk blander kontroltallene. Spillet begynder med, at opråberen trækker en brik fra rysteposen eller bankomaskinen og siger det tal, som står på den. Hvis bankospillet afvikles i store lokaler, er det almindeligt, at opråberen benytter forstærkeranlæg og/eller lystavler, der viser det sidst

Spil under afvikling. Foreningen »Husets Venner«, Lundtofte. (Foto i Nationalmuseet).

udtrukne nummer. I visse tilfælde holder bankomaskinen selv styr på de udråbte numre, men ellers gives tallet videre til en »kontrollør«, som noterer tallet på en »kontroltavle« eller »kontrolliste«. Er det udtrukne tal f. eks. »44«, ser alle efter, om de har »44« på en af deres spilleplader. Har de det, dækkes tallet med en »dækbrik«, også kaldet »pålægget«. Det er stumper af papir, pap, glas eller metal- og plasticskiver, evt. mønter (gl. 2-ører og 10-ører er populære). Mønter foretrækkes af mange, da plasticbrikkerne nemt kan hænge fast på fingrene. Dækbrikkerne opbevares i punge, æsker eller poser. Der er eksempler på, at folk enten har syet eller strikket kunstfærdigt udsmykkede poser. Metaldåser, f. eks. gamle tobaksdåser, ses også ofte brugt til opbevaring af dækbrikker. På det seneste er der kommet en såkaldt »Bingo Marker« på markedet. Det er en spritpen, som bruges til markering af udtrukne tal på engangsplader, der kun benyttes til et enkelt spil, som f. eks. ved »maxibanko«, der omtales senere. Et andet firma sælger et produkt, der kaldes »Bankolet«. Det består af dækbrikker af jern samt en magnet, så man efter endt spil hurtigt kan fjerne brikkerne fra pladen.

Under selve spillet tager deltagerne dækbrikkerne efterhånden fra pungene eller dåserne. Jeg har også set et eksempel på, at en spiller havde

Vinderplade kontrolleres. Foreningen »Husets Venner«, Lundtofte. (Foto i Nationalmuseet).

et særligt forklæde på. Fra dets store lommer kunne han behændigt tage sine dækbrikker, der i dette tilfælde var 10-ører, og lige så let kunne han tømme pladerne derned igen.

Opråberen fortsætter med at trække talbrikker, til en af spillerne har fået dækket alle tallene i en vandret række på en plade. Vedkommende, der først har dette, har vundet en præmie. Spillet fortsætter umiddelbart efter, og man bliver ved, til der er en, der først har dækket to rækker. Denne får også en gevinst. Spillet går videre, indtil en deltager har fyldt tre rækker på samme plade. Vedkommende, der først har det, modtager ligeledes en gevinst. Hermed er spillet slut, og deltagerne tømmer deres bankoplader for dækbrikker. Man får som regel mere i præmie ved tre fyldte rækker end blot ved en enkelt.

Vinderen i spillet skal straks råbe »banko«. Hvis vedkommende ikke når det, inden opråberen har sagt det næste nummer, får han ingen gevinst, og spillet fortsætter uantastet.

Når én råber »banko« har man »officials« ude i salen, som checker vinderpladen. På de store spillesteder, som f. eks. bankohallen i Østerbro Sportscenter, har disse folk trådløse mikrofoner. Med dem kan de kontakte spillelederen og få godkendt pladen efter kontroltavlen. Når dette er sket,

udleveres gevinsten. Eksempelvis har »Selskabelig Forening 'Lysglimt' af 1976« fire børn til at varetage dette hverv. Hvis der er tale om fordærvelige varer, f. eks. kød, lader man på varme sommerdage dette blive i køledisken. I stedet får vinderen en »gevinstbon«, og mod forevisning får man udleveret gevinsten, når alle spil er overstået. Der er også spillesteder, hvor man under spillene udelukkende giver vinderne gevinstboner. De må så hente gevinsten i pausen eller efter samtlige spil.

Forskellige spilvarianter

Et bankospil kan afvikles efter forskellige principper. En måde går ud på, at man skal »rumle til 7« (Fyn). Dvs. man skal have banko på en vandret række, efter at højst syv numre er råbt op. Det er dog sjældent, at det sker, så man fortsætter med at »rumle til 8«. Næste gang til ni, ti, elleve osv. til gevinsten er vundet.

Andre steder gives der ekstra gevinst til dem, der får banko, hvis vedkommende opnår det, inden et vist antal numre i spillet er råbt op. I bankohallen i Østerbro Sportscenter har man således opsat særlige lystavler, der viser antallet af opråbte numre. En udbredt version af spillet kendes under navnet »pengebanko«. Det foregår imidlertid som ved almindelig banko, blot er gevinsterne her gavekort.

Foreningsbanko kendes under mange navne, og det er ofte svært at gennemskue, hvad de forskellige benævnelser indebærer, om de er forskellige navne på det samme spil, eller om der er tale om spilvarianter. Eksempler: »Børnebanko«, »Fællesbanko«, »Halbanko«, »Hotelbanko«, »Sommerbanko«, »Kødbanko«, »Minibanko«, »Pakkebanko«, »Puljebanko«, »10-øres banko« og »Velgørenhedsbanko«.

Der arrangeres også særlige bankospil i forbindelse med årets højtider og mærkedage, f. eks. »Julebanko«, »Nytårsbanko« og »Påskebanko«. Endelig benyttes bankospillet som et middel til at skaffe penge til specielle arrangementer eller aktiviteter. Det kan eksempelvis være til foreningens årlige udflugt og lign. Ved den slags lejligheder lykkes det ofte at skaffe store sponsorgevinster.

Suppleringspil

Ved bankoarrangementer er det almindeligt med en række »suppleringspil«. I »Fyns Banko Center« i Odense indledes med »Amerikansk lotteri«. Bagefter følger »Snapsenumrene«, hvor vinderne får 1/2 flaske snaps eller et gavekort på 50 kr. Lige inden selve bankospillet spilles »Jackpot«, hvor gevinsten er et gavekort på 200 kr. (1981). – I »Bispecentret« i Aalborg startes

DERES

STJERNE BANKONUMRE ER

48

88

55

Er der ingen der får afkrydset alle 3 stjernetal, inden det ordinære bankospil er slut, spilles der på nedenstående plade. Den der først får banko på en række er da vinder.

Kontrol-Nr. **440**

3	21	46	50	76	
13	33	49	62	84	
14	22	38	69	77	

STJERNE

BANKO

Nr. 762
SERIE 1

SPILLEREGLER

1. STJERNE BANKO spilles ved hjælp af sidst opråbte nummer.
2. Hvis De i en af stjernerne har sidst opråbte nummer sættes kryds over tallet.
3. Den spiller som først får afkrydset alle tre tal er vinder.
4. Sidst opråbte bankonummer skal være mellem vinderens stjernetal.
5. Hvis der bliver mere end een vinder bestemmer arrangøren, hvorledes gevinsten skal fordeles.

PRØV LYKKEN

ÅBNES HER!

De ser straks om der er gevinst. Se bagsiden

Serie nr 09365

Gevinstliste.

*****

Der er gevinst på følgende numre:

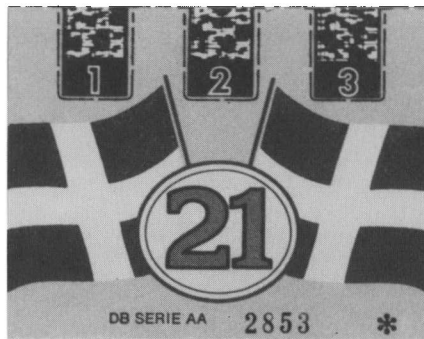
38 1 æsk chokol.	742 1/3ltr hvidvin	1441 20 cigaretter
149 20 cigaretter	811 20 cigaretter	1493 1 fl. sherry
203 1 fl. sherry	874 1/2 snaps	1578 20 cigaretter
265 1/2 ltr hvidvin	971 20 cigaretter	1621 1/2 snaps
334 1 VINKURV	1021 1/3ltr hvidvin	1690 1/3ltr hvidvin
418 1 æsk chokol.	1062 1 æsk chokol	1765 20 cigaretter
477 1/2 snaps	1114 20 cigaretter	1803 1 æsk chokol
561 20 cigaretter	1228 1 VINKURV	1892 1 fl. sherry
632 1 fl. sherry	1289 1/2 snaps	1913 20 cigaretter
673 1/2 snaps	1304 20 cigaretter	2000 1/2 snaps

***** Vend!

Eksempler på suppleringspil.

med opråb af medlemskortnumre, som giver ti gevinster à 20 kr. Bagefter er der »Amerikansk lotteri« (1980). Andre steder laves der også lotteri over »kontrolkort«, »indgangstegn« og »garderobenumre«.

Suppleringsspillene er ofte indkøbt præfabrikerede. De forhandles gennem særlige firmaer, som har specialiceret sig i bankoartikler. I visse tilfælde står de også for udlejning, f. eks. af spilleplader. Med hensyn til suppleringsspillene består disse som regel af paplodder. Det er således meget udbredt med typer, som har en eller flere låger, som spillerne kan lukke op for at se, om der er gevinst. I stedet for låger har nogle suppleringspil felter, som skal gnubbes eller gnides med en mønt, men

Eksempler på suppleringspil.

ellers er princippet det samme. Bag lågerne kan enten være afbildet spillekort, symboler fra enarmede tyveknægte, terninger, talrækker fra en bankoplade, udfyldt tipskupon, fodboldresultater, kryds-og-bolle-spil, dartspil og lign. Jeg har været i stand til at indsamle over 50 forskellige varianter af sådanne lodder.

Prisen for lodderne ligger på en, to eller tre kroner. I enkelte tilfælde, hvor præmierne er særlig store, kan lodderne ligge på fire eller fem kroner pr. stk. En udbredt form for suppleringspil er »21-spillet«. Det findes i mange udformninger. Forbilledet er kortspillet, og generelt går det ud på, at man køber et lod, som har tre nummererede låger. Bag hver af disse findes afbildet et spillekort, som er forskellig fra lod til lod. Ved at åbne låge nr. 1 og 2 kan man vinde 2., 3., 4. og 5. præmie og afgør selv, om låge nr. 3 skal åbnes i forsøg på at ramme 21 point og dermed få 1. præmie. Et »21-spil« kan pr. serie indeholde fra 4–10 % gevinstlodder, og overskuddet kan svinge fra 50 til 70 % af bruttofortjenesten. Eksempel:

Et »21-spil« bestående af en serie på 2.520 lodder til 2 kr. pr. stk. indeholder 113 gevinstlodder. Disse er fordelt således:

1 førstepræmie	a 200 kr.
2 andenpræmier	a 150 kr.
10 tredjepræmier	a 75 kr.
14 fjerdepræmier	a 25 kr.
86 femtepræmier	a 10 kr.

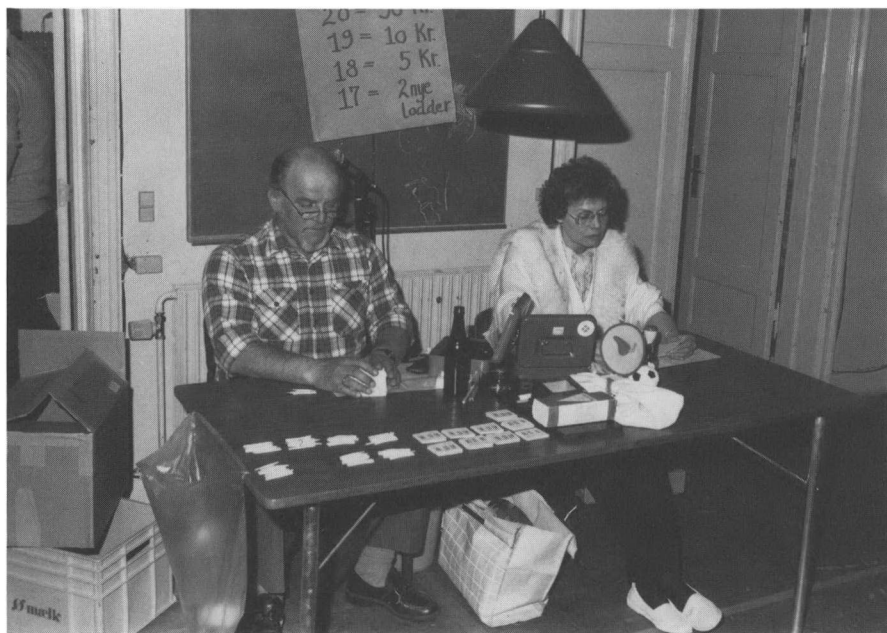
Da spillet er et chancespil udbetales der højst 2.460 kr. og minimum 1.600 kr. i præmier, og salget af lodderne giver 5.040 kr. i bruttoindtægt. Det vil sige, at overskuddet bliver på godt 3.000 kr. eller ca. 60%. Selve »21-spillet« koster omkring 270 kr. pr. serie (13).

»Amerikansk lotteri« benyttes også som suppleringspil. Det er et lykkespil, hvor lodderne er rullede som ved tombola-lotteri. De er nummereret fra 1–100. Oprindeligt svarede prisen i ører til loddets nummer. En variant af spillet, som også ses anvendt, kaldes »Kinesisk lotteri«. Her er lodderne nummereret fra 1–200. Også her svarede prisen oprindeligt til loddets nummer, men lodder mellem 1 og 100 var gratis. Da man i dag ikke længere har 1 og 2 ører sælges lodderne ikke mere som her beskrevet. Almindeligvis forhandles alle lodderne til ens pris, som ligger på mellem 1 eller 2 kr., alt efter den arrangerende klubs bestemmelser. Skønt der således ikke længere er tale om »Amerikansk -« eller »Kinesisk lotteri« efter de oprindelige regler, har man dog bibeholdt betegnelserne.

De fleste præfabrikerede spil er fra producenternes side udstyret med en gevinstliste, som anført ovenfor i forbindelse med gennemgangen af »21-spillet«. Pengebeløb må ikke udbetales kontant, men skal ske i form af gavekort. For enkelte suppleringsspils vedkommende skal den arrangerende forening selv sammensætte en gevinstliste, der ligger indenfor de udgiftsrammer, man har valgt.

Nogle af suppleringsspillene indgår direkte i forbindelse med selve bankospillet. Det er f. eks. de spil, som går under betegnelserne »Jackpot-banko«, »Jack-Pot Bingo« og »Stjernebanko«. De afvikles samtidig med bankospillet og er baseret på det sidst opråbte nummer på de ordinære

Salgsbord for suppleringspil. Foreningen »Husets Venner«, Lundtofte. (Foto i Nationalmuseet).

Salg af amerikansk lotteri. »Selskabelig Forening 'Lysglimt' af 1976«, Østerbro i København. (Foto i Dansk Folkemindesamling).

Markering af sidst opråbte tal på maxibankoplade. Foreningen »Husets Venner«, Lundtofte. (Foto i Nationalmuseet).

bankoplader. De består af lodder eller spilleplader, som sælges til priser fastsat af arrangørerne, f. eks. 2 kr. pr. stk. På lodderne er trykt tre tal. Hvis et af disse er det sidst opråbte nummer, sættes et kryds over. Den spiller, der først får krydset tre tal af, er vinder. Er der ingen, der får afkrydset alle tre tal, inden de ordinære bankospil er slut, spilles videre på en bankotavle, som er påtrykt lodderne. Den, der først får banko på en række, er da vinder.

Der er endelig eksempler på suppleringspil, der direkte er udformet som et almindeligt bankospil. Der er blandt andet et, som går ud på, at spillerne selv skal udfylde en bankoplade med tal. Man afleverer da en kontroltavle med tallene påført til arrangørerne, inden opråbningen begynder. Gevinsterne ved disse spil er som regel forbrugsvarer som ved almindeligt bankospil. En anden variant kaldes »maxibanko«. Hertil benyttes et særligt ark med seks engangsspilplader, som tilsammen indeholder alle tallene fra 1 til 90. Spillerne afkrydser herpå de sidst opråbte tal fra, når folk har fået banko under de ordinære spil. Når alle spillene er afviklet, har den vundet, som har afkrydset femten numre, dvs. har opnået at få banko på én plade. Hvis det ikke er tilfældet, spilles videre på »maxibankoplader-

ne«, indtil én får banko. På store spillesteder kan gevinsten i disse spil ligge på omkring 1.000 kr. i form af gavekort.

Andre suppleringspil, der afvikles med engangsspilleplader, findes under navne som »københavnerspil« og »grønlandspil«. Det sidstnævnte spil skulle have fået navn efter, at det foregår på grønne spilleplader. Både »københavnerspil« og »grønlandspil« er især udbredt i Himmerland (1985).

Udbuddet af suppleringspil er meget stort. For det drejer sig om hele tiden at have nye varianter, ellers mister folk hurtigt interessen. Samtidig er det nødvendigt for mange foreninger at have alternative lotterier, idet de må erkende, at selve salget af bankoplader ikke er i stand til at dække de faste omkostninger. Det er især et problem for de foreninger, som har kontrakter med spillehaller, hvor det kræves, at der afvikles spil hele året. Om sommeren kan det være svært at fylde lokalerne, og resultatet kan blive, at man tvinges til at køre med underskud i den periode. I de fleste tilfælde opnås der dog igen balance i regnskabet i højsæsonen om vinteren.

Gevinster

Bankogevinsterne finansieres gennem salget af spilleplader. Disse koster mellem 5 og 9 kr. pr. stk. Der kan eventuelt være rabat ved at købe flere. Pladerne er som regel billigere i de store byer med flere spillesteder. Som følge af en sådan indbyrdes konkurrence lå priserne i Aalborg-området i 1980 på 5 kr. pr. plade, mens de i Kaas kostede 7 kr. Pr. 1. januar 1986 var pladepriserne i Østerbro Sportscenter i København: 1 stk. 9 kr., 5 stk. 40 kr., 10 stk. 55 kr., 15 stk. 70 kr. og 20 stk. 85 kr.

Normalt køber den enkelte 3–6 plader. Nogle køber 10 eller flere. Den enkelte bankogevinst må ifølge Justitsministeriets cirkulære om bortlodning (14) ikke overstige en værdi af 1.000 kr., og den samlede præmiesum må ikke overstige 50.000 kr. Hvis disse grænser overskrides, er det nødvendigt at indhente en særlig tilladelse. Normalt bruges mellem 60 og 80 % af bankoomsætningen til gevinster. Der er dog ingen begrænsninger for, hvor stor en del af indtægten ved pladesalget, der skal gå til gevinster.

Som tidligere nævnt var præmierne før i tiden udelukkende fjerkræ, men idag anvendes enhver form for forbrugsvarer. I visse tilfælde er valget af gevinster under indflydelse af f. eks. nærtstående højtider. »River Klubben« i Sdr. Felding udvidede op til Mortensaften gevinstsortimentet med ænder (1983). På samme måde med julen.

En bankoaften varer mellem 2 1/2 og 4 timer, og der afvikles gerne 20–40 spil. Hertil kommer diverse suppleringspil. Til en aften i »Fyns Banko Center« i Odense møder der gennemsnitlig 700 spillere (1981). Dér

Salg af spilleplader. Foreningen »Husets Venner«, Lundtofte. (Foto i Nationalmuseet).

har man normalt 300 forskellige gevinster, som ligger i størrelsesordenen fra »3 portionsglas« til »kvarter grise« og »gulvtæpper«. Endvidere har man et større antal hele og halve flasker snaps.

I »Selskabelig Forening 'Lysglimt' af 1976« ligger gevinsterne i et prisleje omkring 60 kr. for en række, 110–120 kr. for to rækker og omkring 200 kr. for fyldt plade. Gevinsterne i denne forening består af kød, kolonial, vin, snaps og gavekort. Ved hvert bankoarrangement har man en eller flere »hovedgevinster«, eksempelvis en cykel eller lignende (1986).

Når der er hovedgevinster på spil, skal vinderen være den, der først har fyldt en plade. Hvis to eller flere opnår banko på samme tid, er det almindeligt i nogle foreninger at finde en vinder ved lodtrækning. Andre steder deler man præmien mellem vinderne. Hvis gevinsten f. eks. er en hel flaske snaps og to har banko, får hver i stedet en halv flaske. Endelig er der foreninger, som blot doubler gevinsterne op, så samtlige vindere får den oprindelige præmie.

Almindeligvis opererer man med »sidegevinster« til de to, der sidder til hver side af vinderen. Det kan typisk være cigaretter, kaffe eller smør. Det er udbredt at afslutte en spilleaften med auktion over gevinster, som

*Gevinsterne til aftenens spil. Foreningen »Husets Venner«, Lundtofte.
(Foto i Nationalmuseet).*

vinderne ikke er interesserede i: Enlige damer sælger kasser med øl. Enlige mænd sælger kvarte grise. Som regel er det sælgerne selv, der står for disse auktioner. Arrangørerne af selve bankospillet behøver således ikke at være involveret.

Indtægter og udgifter

Der eksisterer ingen officiel registrering af omsætningen ved spillene. Dog har dagbladet »Vestkysten« (15) i 1979 beregnet, at bankospillerne på landsplan omsatte for over en halv milliard kroner. F. eks. havde »Hjørring Bingohak« i 1979 en omsætning på 4,5 millioner kroner. Til sammenligning kan oplyses, at omsætningen ved bingo i Sverige i 1975 blev beregnet til 1 milliard svkr. (16). Af nyere beregninger kan nævnes, at marketingchef Jørgen Meulengracht Top i firmaet »Play-Time«, der forhandler bankoartikler, har anslået (1985), at omsætningen på bankomarkedet i Danmark ligger på 1 milliard kroner, og heraf udgør salget af bankoartikler omkring 30 millioner kroner.

En hal med 400 til 600 deltagere har pr. spilleaften indtægter på mellem

50 og 60.000 kroner, og udgifterne incl. gevinster ligger på mellem 75 og 85 % heraf. Belægningsprocenten er normalt stor, men faktorer som vejr, alternative arrangementer og danske film i fjernsynet, kan spille ind, så arrangørerne ender med at få et underskud; men det hører til sjældenhederne.

Udgifterne går udelukkende til indkøb af gevinster og til leje af lokale. Der skal ikke betales nogen spilleafgift til staten. Lønudgifter eksisterer der som regel heller ikke. De arrangerende klubbers medlemmer arbejder gratis som »officials«. I visse tilfælde aflønnes opråberen. Der findes en række professionelle opråbere, som turnerer rundt i landet mellem de forskellige spillesteder. En af disse kendes under navnet »Banko Karl«.

Overskuddets anvendelse

De arrangerende foreninger anvender overskuddet fra deres bankospil til at finansiere deres øvrige aktiviteter. Eksempelvis har »Sønderborg Firma Sport« betalt halvdelen af et halvbyggeri med penge indtjent ved bankospil gennem 9 år (550.000 kr.). Den samme forening har også bygget en skydebane for bankopenge. – »Augustenborg-Kredsens Socialdemokrater« bruger pengene til valgkampagner, kurser og kongresser. – »Sønderborg Tjenerforenings Støttefond« bruger pengene til velgørenhedsformål, bl. a. understøtter man pensionisthøjskolen »Strand« i Sønderborg. (Alle eksempler er fra 1979).

Andre foreninger bruger en del af midlerne til at holde fester og jubilæer for:

»Hvert år giver KV klubben [i Vestervig] julegaver til klubbens folkepensionister. I 1983 var det and og rødvin, ligesom klubben giver godteposer til medlemmernes børn under 14 år.

De øvrige penge bruges til en årlig fest i klubben, hvor der er gratis adgang for medlemmerne.« (17).

Imidlertid har medlemmerne i en del klubber været utilfredse med, at ikke hele indtægten fra spillet gik til gevinster:

»På bestyrelsesmødet den 31/8 [i »Vega Klubben«, Højby Sj.] blev bankospillet taget under behandling. Det blev vedtaget, at der fremover ikke ville ske nogen henlæggelse af penge til årets klubfest. Hele beløbet, der kommer ind ved salg af bankoplader, vil gå til indkøb af gevinster, så vil man med til fest fremover, så er det op med *muldvarpeskindet* og *SOS* (slip omgående slanterne).« (18).

Den slags beslutninger har haft stor indvirkning på foreningernes festarrangementer, idet medlemsfremmødet ved festerne mange steder er gået tilbage med over 75 %.

Nogle foreninger arrangerer specielle bankospil, hvor overskuddet går til forskellige velgørende institutioner:

»Det endelige regnskab [fra handicapudvalgets bingospil den 13/3 1983] er nu gjort op og det viser sig, at spillet resulterer i et nettooverskud på kr. 12.218,40, hvilket beløb ubeskåret overgives til handicapudvalget ved en lille festlighed tirsdag den 26/4-83 kl. 19.30 i Tangoklubbens Klubhus, Trørødvej 26 i Vedbæk.« (19).

Bankospillere imellem verserer der rygter, der påstår, at nogle foreninger udnytter ovennævnte form for bankoarrangementer. For det første er det nemt at skaffe sponsorgevinster, når overskuddet skal gå til velgørende formål. For det andet skulle foreningerne »glemme« at sende hele overskuddet til den institution, som spillet er arrangeret til fordel for (20).

»Selskabelig Forening 'Lysglimt' af 1976«, der står for spillene i Østerbro Sportscenter i København om fredagen, er blandt dem, der benytter bankooverskuddet til festarrangementer for medlemmerne. Man har endvidere investeret i to sommerhuse, som udlejes til foreningens medlemmer på favorable vilkår. En væsentlig del af pengene fra bankooverskuddet bruger foreningen imidlertid som tilskud til velgørende arbejde. Således støtter man »Elevhjemmet« for udviklingshæmmede i Brøndbyøster. Foreningen fik kontakt hertil gennem et medlem, som havde en datter der. Disse børn og unge har fortrinsret til at bruge sommerhusene, og man har købt et folkevognsrugbrød, som er stillet til rådighed for dem. Endvidere har man finansieret byggeriet af en legeplads og en swimming-pool ved elevhjemmet (1986).

Også for mange forsamlingshuse danner indtægter fra bankospil et væsentligt økonomisk grundlag. Man har fra spillene kunnet hente midler til forrentning af gæld og afskrivning. For flere forsamlingshuse, som har været ramt af store vedligeholdelses- og moderniseringsproblemer, har indtægter fra banko således været stærkt medvirkende til at løse disse problemer.

Eksempler på spillesteder

Ude på landet i de små byer afvikles bankospillene sædvanligvis i et forsamlingshus eller i balsalen på den lokale kro. I de store byer har man specielle spillehaller, som udelukkende anvendes til banko:

Kaas forsamlingshus (1980)

Der er afholdt banko i Kaas forsamlingshus siden dets oprettelse i 1959. Der køres med et fast program, hvor følgende foreninger står som arrangører:

STORT SPIL

i Klejtrup hver tirsdag kl. 19.30.
Sædvanlige gode gevinster.
Bus afgår fra Hobro kl. 18.15.
For medlemmer med pårørende.
Boldklubben Sydhammerland.

120 ÆNDER I LINDUM

Hver lørdag kl. 19.30.
Pladepriis kr. 8,-.
For medlemmer med pårørende.
Idrætsforeningen og Forsamlingshuset.

Husk lotterispillet

i Meldrup Sogneaal torsdag kl. 19.30.
Meldrup Høveforening.

STORT SPIL I ARDEN HALLEN

hver søndag kl. 19.30.
Sædvanlige fine gevinster.
For medlemmer med pårørende.
Jarl's Venner.

Hent Mortensanden i Vester Tørslev BANKOSPIL

tirsdag den 5/11 kl. 19.30.
Annoncesponsor:
Minimarked v/ Købmand Poul Borde, Skellerup.
Forsamlingshuset.

Flensted Jensen

(Flik flak gennem Amerika) kommer i Forsamlingshuset
torsdag d. 7. nov. kl. 19.30.
Forsamlingshuset/Menighedsrådet.

HOBRO HOBRO

BANKO

I MARKEDSHALLENS RESTAURANT
HVER SØNDAG KL. 19.30
for medlemmer med pårørende. Derene åbnes kl. 18.00.
H.I.K.'s Ungdomsafdeling.

ANDESPIL

i Skellerup Forsamlingshus mandag den 4/11 kl. 20.
Ænder på pladen, kyllinger på rækken.
Vel mødt.
Skellerup Forsamlingshuset.

Annoncer for bankospil i Hobro Avis 30. okt. 1985.

- »Kaas Borgerforening« (mandag)
- »Arbejdernes Radio- og Fjernsynsklub« (tirsdag)
- »Jetsmark Idrætsforening« (onsdag)
- »Moseby Boldklub« (torsdag)
- »Jetsmark Idrætsforenings Venner« (fredag)
- »Moseby Borgerforening« (søndag)

Normalt ligger deltagerantallet på mellem 200 og 300.

»Bispecentret«, Aalborg (1980)

Seks foreninger i Aalborg har sluttet sig sammen i et anpartsselskab, hvis formål er at arrangere bankospil i »Bispecentret«. Det drejer sig om:

- »Forældreforeningen for B 52«
- »B 52«
- »De Syges og Gamles Vek«
- »Støtteforeningen Rørdal«
- »Væddeløbets Publikum«
- »Socialdemokratisk Afholdsforening«

Der afholdes bankospil hver aften samt lørdag eftermiddag. Normalt er der fuldt hus, dvs. 480 deltagere.

»Hjørring Bingohal« (1979)

Spillehallen har faste aftaler med en række foreninger, som står som arrangører af spillene de enkelte ugedage:

- »Hjørring Idrætsforening«
- »Hjørring Fodboldklub«
- »Damefodbolden i Hjørring«
- »Dværghønseforeningen«
- »Radioklubben«
- »Kaninavlerforeningen«

Der afholdes spil 300 dage om året. Der er 500–600 spillere pr. aften.

»Katrinelund«, Sønderborg (1980)

På »Katrinelund« spilles banko fem dage om ugen. Følgende foreninger står som arrangører:

- »Sønderborg Firma Sports bygge-lotto« (mandag)
- »Sønderborg Tjenerforenings Støttefond« (tirsdag)
- »Augustenborg-Kredsens Socialdemokrater« (onsdag)
- »Evnesvages Venner« (torsdag)
- »SB's Venner, Sønderborg Boldklubs Venner« (fredag)

»Østerbro Sportscenter«, København (1985)

Også i København er bankospil meget udbredt. I haller rundt om i byen arrangeres spil hver aften. I »Østerbro Sportscenter« på Nygårdsvej står følgende foreninger på skift for arrangement af spillene:

- »Taarbæk Idrætsforening« (mandag)
- »Bokseklubben Kelly« (tirsdag)
- »Falkevennen« (onsdag)
- »Propforeningen N.B.« (torsdag)
- »Selskabelig Forening 'Lysglimt' af 1976« (fredag)
- »Sparta/IBBH« (lørdag)
- »Pensionistforeningen« (søndag)

Spillene foregår i et lokale med plads til godt 600 personer. De begynder kl. 18.45, men dørene åbnes allerede kl. 14.30, så folk med pensionistkort »mimrekort«, kan benytte de offentlige transportmidler. Fra 16.30 er baren åben, og folk kan deltage i suppleringspil eller kontrollere gevinsterne, der er udstillet på podier og i store kølediske. – Lørdag og søndag begynder man spillene kl. 13.00, og disse dage åbner man lokalet allerede kl. 10.00 om formiddagen.

Ventetiden, når pladerne er købt, og man har fået en plads, til spillene

starter, bruges af mange til kortspil. De fleste har selv mad og kaffe med, da barens priser er ret høje. Der er skilte i lokalet, hvoraf det fremgår, at man ikke selv må medbringe drikkevarer, men denne bestemmelse håndhæves ikke.

Da spillestedet ligger midt i et forretningskvarter, benytter en del af spillerne ventetiden til at handle i. Manden holder pladserne, mens konen går i Brugsen eller i Netto-markedet.

Om fredagen står »Selskabelig forening 'Lysglimt' af 1976« for spillene. Denne forening afvikler pr. gang 25 gennemgående spil, hvor der er gevinst ved henholdsvis en, to og tre fyldte rækker. Endvidere har man »maxi-banko«, »pengebanko«, gevinster på medlemsnumrene, »amerikansk lotteri« og andre suppleringspil. Man har så mange forskellige spil, at mængden af det papir, der går dertil, er så kolossal, at foreningen har fundet det nødvendigt at lægge affaldsposer ved hvert eneste bord i spillelokalet.

Prisen på spilleplader er 9 kr. pr. stk., men der er rabat ved køb af flere. Omsætningen er på en normal aften med 400–600 deltagere omkring 40–50.000 kr. Af disse penge bruges 60–80 % til gevinster. Huslejen er pr. spilleaften omkring 5.000 kr.

Den lille overtro

Folk vil gerne sidde ved bestemte borde, som de mener, der er »held« ved. »Den lille overtro« gør sig også gældende i forbindelse med spillepladerne. Mange har noteret »heldige« numre op, og for at sikre sig plader med disse kan de møde flere timer i forvejen.

Under selve spillet kan folk finde på at bytte plader for at få nye og »bedre« tal. Det gælder også om at have de samme mønter med til at dække numrene, der trækkes ud. For det kan være, at nogle af dem er »lykkebringende«. Endelig er nogle opråbere upopulære. »De bringer ikke held«, siger spillerne.

Hvis man overværer et bankospil, vil man opleve, at der på de fleste af bordene ligger »lykkedyr« eller andre former for lykkebringende effekter. Sådanne maskotter kan f. eks. være en hestesko, vedhæng fra armlænker eller halskæder, såkaldte »charms«, en plasticskildpadde fra en nytårsbombe, en figur forestillende »Den lyserøde panter«, eller en mønt fra 1875, som ejeren har fundet i en skuffe efter moderens død.

Dans

Når det endelige bankoarrangement er afsluttet, er det visse steder almindeligt, at der holdes bal. Det er en gammel tradition, som stadig er i

Maskotter. (Foto i Dansk Folkemindesamling).

live, blandt andet på Læsø. Andre steder nøjes man med enkelte gange om året at lave særlige fester i forbindelse med bankospillet. Således holdt »Selskabelig Forening 'Lysglimt' af 1976« den 18. januar 1986 »pakkefest« og bankospil efterfulgt af dans i Lægeforeningens boligers festsal i København.

Banko over walkie-talkies

En særlig variant af bankospillet afvikles over kommunikationsradioer af de såkaldte »walkie-talkie amatører«. Denne specielle version kendes under betegnelsen »båndbanko« (der er afledt af radiobånd«).

En »walkie-talkie«, eller en »privatradio«, som den kaldes officielt, er en radiostation, der både kan sende og modtage. Den findes i forskellige udformninger, beregnet til henholdsvis stationær og mobil brug. De apparater, som benyttes i Danmark, skal være typegodkendt af Post- og Telegrafvæsenet. Til gengæld stilles der ingen krav til brugeren. Man skal blot være over 15 år; 12 år, hvis vedkommende er under opsyn af en ansvarlig person på mindst 15 år. De tilladte apparater har ringe udgangseffekt og kan normalt kun benyttes til korrespondance over korte afstande. Alt efter forholdene svinger rækkevidden fra 10 til 50 km.

Walkie-talkie apparaterne blev frigivet til privat brug i 1965 og blev hurtigt populære. Det skønnes, at der for tiden findes over 200.000 privatradiobrugere her i landet. Mange af disse folk har sluttet sig sammen i klubber. Og langt de fleste af klubberne har set en mulighed for at finansiere deres foreningsarbejde gennem bankospil, som afvikles over walkie-talkien.

Det første bankospil, »båndbanko«, over walkie-talkien her i landet blev såvidt vides afviklet i Helsingør i 1971. Det blev arrangeret af redaktør Aage Nielsen, som udgiver walkie-talkie klubbernes fælles klubblad »27 MHz Amatøren«. Præmierne var vin og kaffe (21).

Siden har aktiviteten bredt sig ud over hele landet, og for mange klubber er overskuddet af bankoarrangementer en meget væsentlig indtægtskilde, og nogle klubber har på det nærmeste udviklet sig til rene spilleklubber. En følge heraf har været, at Justitsministeriet har måttet udarbejde en »Cirkulæreskrivelse om bankospil ved brug af privatradioanlæg«. Af disse bestemmelser fremgår det bl. a.:

- 1) Der må alene sælges spilleplader og udleveres gevinster til personer, der er medlem af den radioklub, der foranstalter det pågældende bankospil afholdt.
- 2) Der må højst sælges 10 spilleplader til hver medlem pr. arrangement.
- 3) Der skal være adgang for medlemmerne til at være tilstede og deltage i bankospillet i det lokale, hvor udtrækningen af vindernumrene foregår.
- 4) Den arrangerende forening skal have love, medlemsfortegnelse, valgt ledelse og generalforsamling, ligesom der skal foregå en revision af foreningens regnskaber (22).

Walkie-talkie folkene benytter almindelige spilleplader, som er påført serienummer. Der er enkelte eksempler på, at klubber som en aktivitet ved mødeaftenerne selv har fremstillet spilleplader, men ellers indkøbes de hos specielle firmaer.

Tilmelding til spillet kan foregå over walkie-talkien, men ellers sker det ved køb af spilleplader. Disse sælges på nærmere angivne tidspunkter enten i klublokalet, fra salgssteder, »depoter«, »pladeforsalg« eller »kortsælgere« rundt om i klubbens geografiske interesseområde. Klubben »Rosengrenen« på Langeland dækker det meste af Det sydfynske Øhav og har således salgssteder fordelt i hele området. Et andet eksempel er »PRK Svanen« i Stenstrup ved Fåborg. Denne klub har fem salgssteder, nemlig i Hundstrup, Stenstrup, Svendborg, Lindelse og hos Dahls Pølsevogn på Torvet i Fåborg (23).

I tilfælde, hvor spillerne ikke selv er i stand til at afhente plader ved salgsstederne, har klubben ofte en udbringsordning. Eller man sender pladerne med posten.

Priserne for spillepladerne ligger på samme niveau som ved bankospil iøvrigt her i landet, dvs. 5-8 kr. pr. stk., eventuelt rabat ved køb af flere.

BINGO

BANKOKALENDER

ØSTSJÆLLAND

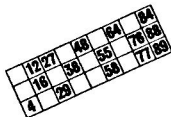
dato	klub	tid	kanal
5/5	Selandia	20.30	kanal 20
7/5	Apollo	efter TV	kanal 20
14/5	Ringo	efter TV	kanal 10
19/5	Cola	efter TV	kanal 10
21/5	Golf	efter TV	kanal 20
28/5	Dana M	efter TV	kanal 20
2/6	Selandia	20.30	kanal 20

NORDSJÆLLAND

Privatradioklubben Kingo har bingo-spil på alle fredage i uge uger. Spillet starter kl 21.00 på kanal 11
S A klubben har bingo-spil på alle fredage i uge uger. Spillet starter kl 21.00 på kanal 20

VESTSJÆLLAND

dato	klub	tid
2/5	Rio	20.00
7/5	K.B.	20.00
7/5	Apollo	efter TV
9/5	Micro	20.00
11/5	Surina	20.00
14/5	T.X.	20.30
14/5	G.B.	23.00
16/5	Benni	20.00
19/5	Triaks	20.00
21/5	Lobo	20.30
23/5	Jawo	20.00
25/5	Surina	20.00
28/5	K.S.	20.00
28/5	H.G.	23.00
30/5	Suna	20.00

Er der ikke andre steder i landet, der spilles banko???

46

Bankokalender (walkie-talkie).

BINGO

BANKOKALENDER

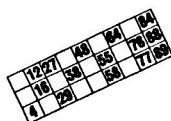
NORDJYLLAND

dato	klub	tid	kanal
30/9	Echo	20.00	20
7/10	OM	20.00	20
14/10	Pan	20.00	20
21/10	BETA	20.00	20
29/10	Echo	20.00	20
4/11	OM	20.00	20
11/11	Pan	20.00	20
18/11	Beta	20.00	20
25/11	Echo	20.00	20
2/12	OM	20.00	20
9/12	Pan	20.00	20
16/12	Beta	20.00	20
23/12	Echo	20.00	20
30/12	OM	20.00	20

MIDT RINGKØBING AMT

»GRØNNE KORT«

dato	klub	tid	kanal
4/5	Lanka	20.30	20
6/5	River	20.00	21
7/5	AH	20.00	21
9/5	Ponto	20.00	21

PUMA

afholder bankospil den 7/5 på kanal 12, kl 20.30. Plader kan købes hos Puma 66, Sletten 22 og hos Corona 78 i Tåstrup. Prisen er 25,- kr pr ark og 1,- kr for en minibankeplade

NVS af 1982

dato	klub	tid	kanal
8/5	Surina	20.00	15
14/5	NR	20.00	15
22/5	Surina	20.00	15
28/5	NR	20.00	15

Nordvest spiller alle fredage på ulege uger på kanal 1 kl 21.00
SA klubben spiller alle fredage på ulege uger på kanal 20 kl 21.00

25

En række privatradioklubber forsøger samtidig med salget af plader at afhænde lodder til suppleringspil.

Bankospillene afvikles gerne om aftenen. For ikke at kolliderer med fjernsynets udsendelser har mange klubber henlagt spillet til »efter dansk TV-tid«. Andre klubber begynder spillene tidligere, men de tager dog også hensyn til fjernsynet:

»Bankospil på kanal 10 kl. 21.00 eller efter TV- udsendelsen Dallas – den skal vi jo se.« (»PRK Trehøje«, Vildbjerg. – 1981).

Spilletidspunkterne annonceres over »walkien« og i klubbladene. Mange walkie-talkie folk er medlemmer af flere klubber for at kunne deltage i deres arrangementer. Derfor er der i det fælles klubblad »27 MHz Amatøren« en såkaldt »Bingokalender«, der på landsplan oplyser om bankoarrangementer.

De klubber, der arrangerer bankospil, skal opbevare et ajourført navne-, adresse- og kaldenavnskartotek over samtlige medlemmer. Dette kræves af Justitsministeriet, idet politiet hermed har mulighed for at kontrollere, om ikke-medlemmer deltager i spillet. Gennem et medlemskab, enten aktivt

eller passivt, registreres man med navn, adresse og kaldenavn i klubben. Som regel er man kun aktiv medlem i én klub og passiv medlem i de andre. Et passivt medlemskab giver adgang til at deltage i klubbens bankospil som de øvrige medlemmer. Der findes dog klubber, som i deres love og vedtægter har indført, at det ikke er tilladt deres medlemmer at være impliceret i andre privatradioklubber.

Inden selve spillet begynder, er det normalt, at man kalder de tilmeldte stationer op, men det er ikke påkrævet. Gevinsternes størrelse og antal skal være kendt, inden spillet begynder. Som regel er dette løst ved, at klubberne fra gang til gang har samme slags gevinster.

Selve spillet afvikles efter de retningslinier, som er afstukket i Justitsministeriets cirkulære. Spillenumrene udtrækkes i klublokalet, og de bliver sendt ud, »råbt op«, over walkien på den kanal, hvor spillet foregår. Der sørges for, at der mellem opråbene bliver passende mellemrum, så spillere, der har fået banko, har mulighed for at bryde ind og give sig til kende, eller hvis de skulle have et eller andet spørgsmål.

Et bankospil over walkie-talkien kan have langt over 150 deltagere, der geografisk kan være spredt inden for et område, hvor diameteren svarer til afstanden mellem Løgstør og Brønderslev (55 km). Det betyder, at man ikke kan nå alle stationer med senderen i klublokalet. For at få kontakt med alle deltagere benytter man sig derfor af hjælpesendere, såkaldte »repeatere« eller »relæstationer«, som er fordelt ud over området. Denne afviklingsform forlænger imidlertid spillet. Derfor er der set eksempler på, at man i visse klubber har benyttet sig af ulovligt udstyr, så sendeeffekten er blevet forstærket, »har fået en cigar i røven«, fra de tilladte ganske få watt til 500–600 watt.

I forbindelse med spillet føres der i klublokalet kontrol via en speciel »kontrolplade«, hvorpå alle de opråbte numre føres ind, efterhånden som spillet afvikles.

Når en spiller har opnået banko, opgiver vedkommende dette over sin walkie-talkie. I klublokalet bliver kaldenummeret samt vinderpladens serienummer ført ind på kontrolpladen. Derefter læser spilleren alle sine numre op, og spillelederen kontrollerer bankoens rigtighed. Har flere spillere banko på samme tid, trækkes der lod om gevinsten. Alt efter hvordan man afvikler spillet, opereres der også med »sidegevinster«.

Kontrolpladen gemmes efter hvert spil. Den bruges ved udleveringen af gevinsten, hvor vinderpladen skal kontrolleres. Efter spillets afslutning oplyses om tid og sted for afhentning af gevinster. Disse udleveres oftest fra klublokalet, men visse klubber udleverer også gevinster gennem »pladeudsalgene«. Gevinsterne er af samme type som ved almindelig banko.

Bankospil over walkie-talkien er sæsonbestemt. Nogle klubber har kun banko i vinterhalvåret, mens sommeren bliver brugt til andre aktiviteter. En række klubber må simpelthen indstille spillet om sommeren på grund af atmosfæriske forstyrrelser, som er særlig generende på den årstid.

Ifølge Justitsministeriets cirkulære om afvikling af banko over walkie-talkie fremgår det, at deltagerne skal have mulighed for at deltage i spillet i det lokale, hvor udtrækningen af vindernumrene foregår. Det vil i de fleste tilfælde sige klublokalet. En række klubber har imidlertid valgt helt at droppe »båndbanko« og spiller i stedet udelukkende banko i klubhuset eller i specielle lokaler, som er lejet til formålet. F. eks. kan det være en krosal eller en hal. Dette har man i visse tilfælde gjort, fordi der har været problemer med chikanerier ved båndbanko. Mange foretrækker imidlertid at spille i klublokalet på grund af det sociale samvær der, som man ikke har i samme grad ved båndbanko.

Båndbanko og myndighederne

Igennem 1970erne fik bankospil lov til at foregå over walkie-talkien på trods af, at der var tale om overtrædelser af da gældende cirkulærer, nemlig både Justitsministeriets cirkulære om bortlodning og Post- og Telegrafvæsenets bestemmelser om privatradio. Men den 21. august 1979 nedlagde politimesteren i Holbæk forbud mod banko over walkie-talkien. Politimester Jørgen Langkilde var utilfreds med, at spillerne ikke havde mulighed for at kontrollere, om spillelederen, »opråberen«, overholdt spillets regler. Med støtte fra næsten alle landets klubber blev der rettet henvendelse til Justitsministeriet for at få politimesterens beslutning omstødt. Der blev arrangeret et møde mellem parterne. På dette blev klubberne lovet, at ministeriet ville undersøge lovligheden af spillene. Indtil der forelå et resultat fik klubberne lov til at spille som hidtil. I samarbejde med Post- og Telegrafvæsenet kunne Justitsministeriet den 18. juni 1980 fremlægge et cirkulære, som fastslog, at bankospil over privatradio er tilladt, hvis de givne regler bliver overholdt (24).

Principielt anså Post- og Telegrafvæsenet bankospil afviklet over walkie-talkie for at være i modstrid med den da gældende bekendtgørelse (25). Der er dels tale om en art blindsending, dels om en form for udsendelse af underholdningsstof og lign. Endvidere strider det mod privatradiobekendtgørelsen, at en kanal blokeres af bankospil i længere tid, ofte 2–3 timer.

Som argumentation for alligevel i praksis at acceptere spillet sagde man fra Post- og Telegrafvæsenets side:

»Det [er] bl. a. fordi der efter vor opfattelse er stor interesse for denne form for brug af privatradio, at et forbud ville ramme en meget stor kreds af privatradiobrugere, og ikke mindst de, der på grund af fysiske handicap e. l. er afskåret fra at deltage i den almindelige form for bankospil.

Justitsministeriets cirkulæreskrivelse af 13/6-80 om bankospil ved brug af privatradioanlæg er udarbejdet i samarbejde med Post- og Telegrafvæsenet og giver således også udtryk for Post- og Telegrafvæsenets syn på bankospil.« (26).

Indholdet af ovennævnte cirkulære er ikke taget til følge af alle privatradio-klubber. Siden dets ikrafttræden har der været en række sager rundt om i landet, hvor myndighederne har afsløret klubbers ulovlige afviklinger af banko.

Der er opstået såkaldte »businessklubber« der trodser bestemmelserne om, at foreninger ikke udelukkende må have bankospil som aktivitet (27). Af den årsag fik en klub på Mors foruden bøde beslaglagt 62.000 kr., som var indkommet ved bankospil (28). Andre klubber har været i søgelyset, fordi de har solgt flere end de tilladte 10 plader pr. medlem (29).

Post- og Telegrafvæsenet er til stadighed involveret i sager omkring banko. Det drejer sig om ulovlige stationer, der når helt ind i og blokerer i andre klubbers områder, så disse ikke kan komme til at spille. I efterforskningen af sådanne klager fra walkie-talkie klubber over forstyrrelser i forbindelse med bankospillene har Post- og Telegrafvæsenet konstateret en stigende anvendelse af ulovligt materiel. Man oplyser således, at de ulovlige anlæg anvendes såvel til afvikling af bankospillene som til forsøg på ved chikanerende udsendelser at forhindre afvikling af bankospil. Også brugen af »relæstationer« til udvidelse af dækningsområdet er en kilde til chikane – og iøvrigt er de i modstrid med privatradiobestemmelserne.

Disse forhold fik i maj 1983 Post- og Telegrafvæsenet til at udsende en advarsel til walkie-talkie folkene, hvoraf det fremgår:

»at det er af afgørende betydning for opretholdelse af tilladelsen til bankospillene, at samtlige de i justitsministeriets cirkulæreskrivelse anførte bestemmelser overholdes til punkt og prikke. Post- og Telegrafvæsenet håber, at disse kommentarer vil medvirke til en bedring af forholdene. Medmindre en sådan bedring indtræffer, og antallet af klager i forbindelse med bankospil ikke reduceres væsentligt, må Post- og Telegrafvæsenet alvorligt overveje at inddrage tilladelsen til afholdelse af bankospillene.« (30).

Som middel til at dæmme op for ulovligheder og chikanerier opfordrer Post- og Telegrafvæsenet til klubsamarbejde. Men allerede inden denne henstilling, har man i walkie-talkie klubberne forsøgt sig med samarbejde omkring banko.

Walkie-talkie klubbernes bankosamarbejde

Den sjællandske »Walkie Talkie Union af 1979« var et af de tidligste eksempler på klubsamarbejde omkring bankospillene. Den blev stiftet under indtryk af det forbud, som politimesteren i Holbæk nedlagde mod bankospil over walkie-talkien. I oktober 1980 var der tilsluttet 28 klubber med tilsammen over 10.000 medlemmer (31).

»Walkie Talkie Unionen af 1979« blev startet primært for at få lovliggjort båndbanko. Da dette mål var nået, var hensigten, at unionen skulle koordinere spillene, så kollisioner klubberne indbyrdes kunne undgås. I den forbindelse lavede man bl. a. i fællesskab en bankokalender.

Andre klubber har forsøgt sig med en fælles støtteforening, der skulle varetage alle bankospil. Dette indebar, at alle involverede klubber fik lige stor andel i overskuddet fra spillene. Dette er eksempelvis praktiseret i Nordsjælland (32).

Uanset om klubsamarbejdet omkring banko har omfattet en hel landsdel eller blot et par naboklubber, har det i de fleste tilfælde ikke haft lang levetid. Og ofte har der været så store uoverensstemmelser klubberne imellem, at et samarbejde overhovedet ikke har kunnet komme på tale.

Uoverensstemmelserne gør sig ikke kun gældende klubberne indbyrdes. De kommer også til udtryk blandt medlemmerne i den enkelte klub. Som det fremgår af nedenstående læserbrev føler bankospillerne sig generet af ikke-spillere:

»Med hensyn til ved bankospillene at køre med større [sende]effekt end loven tillader det, ville det være absolut ønskeligt, om vi kunne få dette problem afskaffet – men hovedbetingelsen for, at dette kan lade sig gøre, er, at naboen hist og her til de, der deltager, vil lade dem deltage uden gener. Der er desværre nogle stykker, der optræder som fanatiske hadere af bankospil – O.K. det skal de have lov til – heldigvis er fritidsinteresserne meget forskellige – men såfremt man bare kunne acceptere, at andre har interesser lidt fra ens egne, kunne bankospil afvikles meget, meget mere gnidningsløst. [...] Til sidst vil jeg komme med en appel til de walkiebrugere, der ikke interesserer sig for bankospil – lad være med direkte at genere på den kanal, spillet afvikles på, så vil du gøre en indsats for bedre båndkultur i disse omgivelser og du vil ikke mindst hjælpe din egen eller dine naboklubber til at kunne afvikle bankospillene på en lovlig og acceptabel måde. Tænk lige på, at mellem 50 og 75 % af de, der kører på 27 MHz [walkie-talkie], gerne mere eller mindre vil deltage i bankospil, og prøv så at veje det op mod den tid, afviklingen af disse spil vil tage, såfremt de kan afvikles gnidningsløst.« (33).

Omvendt klager ikke-spillere på samme måde over bankofolkene. Den mest udbredte form for chikane de to grupper imellem er at lægge tomme bærebølger, også kaldet »blindsending«. Dvs. man trykker på sendeknappen uden at sige noget på en kanal, hvor der i forvejen f. eks. spilles banko.

Hvis det »tomme« sendesignal er det kraftigste, vil spillerne modtage dette og ikke stationen, som udsender bankotallene.

De fleste walkie-talkie folk mener, at kun samarbejde kan løse problemerne i forbindelse med afviklingen af båndbanko. Imidlertid viser det sig i praksis næsten umuligt at få noget sådant til at fungere. Som forklaring herpå fremsætter en læserbrevskriver i klubbladet »27 MHz Amatøren« følgende:

»Når alt kommer til alt er klubberne nok bange for, at den anden klub kommer til at sælge for mange banko plader eller at medlemmerne melder sig ind i den anden klub.« (34).

Mistro og misundelse har i de fleste tilfælde umuliggjort etableringen af levedygtige former for samarbejde klubberne imellem. Gang på gang hopper utilfredse klubber fra. Nogle af disse fortsætter så for sig selv, andre prøver at indlede nye samarbejder.

Uoverensstemmelserne klubberne imellem kan i visse tilfælde være så grelle, at de er resulteret i bandekrigslignende tilstande. I løbet af efteråret 1982 tog forholdet mellem de vendsysselske walkie-talkie klubber nærmest karakter af noget sådant. Situationen beskrives her gennem en kommentar i »27 MHz Amatøren«:

»Når man sidder og kigger på bankokalenderen for Nordjylland ser det sørgeligt ud, da der er 3 klubber, der mener, de har ret til at bestemme over bankospil, men jeg mener noget andet. Jeg vil lige gøre opmærksom på, at I Echo er nødsaget til at spille bankospil i Sterup Forsamlingshus, hvilket vi startede sidst i november. Det er ikke småting der foregår i disse tider i Hjørring, når der er bankospil, den illegale jagt, der bliver foretaget på alle walkiebiler og man kropsvisiterer folk, der færdes i byen om søndagen for at se, om de har en sender i lommen. Det var vel de samme metoder Hitler brugte under anden verdenskrig, men det er vel fordi, der er nogle åndelige syge personer, der har med dette at gøre.« (35).

Bankospillerne

Generelt er der ved bankospillene en tydelig overvægt af kvinder, men der deltager dog også en del mænd. En meget stor del af spillerne lever i parforhold. Det er dog ikke så ofte, at manden og konen går med hinanden til spil. I stedet er det almindeligt, at en gruppe veninder går sammen. Disse grupper er ofte oprindeligt dannet med et andet formål, f. eks. som en strikkeklub. Man er så blevet enige om at prøve at gå til bankospil, og efterhånden er det blevet gruppens egentlige formål. Den kan eventuelt senere være blevet udbygget med nye medlemmer fra bankospillet.

Walkie-talkie aktiviteten er, vel som følge af dens tekniske karakter, stærkt domineret af mænd, men når klubberne spiller banko, kan der som

regel mærkes en væsentlig stigning i antallet af kvindelige medlemmer. Det er først og fremmest samleverne til klubbernes mandlige medlemmer, der her er tale om. Men også kvinder, som ikke allerede havde det tekniske udstyr i hjemmet, har meldt sig ind i bankospillene klubber. De har eventuelt fået hjælp til opsætningen af walkie-talkie stationen og antennen. Mange mennesker er kommet i forbindelse med walkie-talkie fænomenet gennem banko. Man bliver tiltrukket af klubbernes banko, og får derved interessen fanget. Der er således folk, som udelukkende har anskaffet sig en walkie-talkie for at kunne spille »båndbanko«.

Aldersfordelingen, både ved almindelig foreningsbanko og »båndbanko«, er forholdsvis spredt, men de fleste er dog over 45–50 år. Meget løst anslået er vel 20–30 % unge eller yngre mennesker. Når det specielt drejer sig om walkie-talkie klubbernes spil, udtaler formanden for »Svendborg Walkie Klub« (1983):

»Bankospillet har desuden gjort, at vore medlemmers gennemsnitsalder er steget. Det er modne mennesker fra midt i tyverne til halvfjerdserne. Det er en sjov oplevelse, når ældre mennesker kommer og siger: »hvor er det dog dejligt, I spiller banko! Førhen sad vi ene, nu ser vi børnene hver fredag.« Derfor holder vi også kaffepauser i vore spil.« (36).

Bankospillerne har næsten alle rødder i arbejderklassen. De er arbejdere, ufaglærte eller håndværksuddannede. En del er folkepesionister, invalidepensionister eller efterlønsmodtagere. Små selvstændige erhvervsdrivende støder man også på, men det er meget sjældent, at man træffer folk med højere uddannelser.

Spillene afvikles som regel om aftenen, men mange steder åbnes dørene for publikum flere timer før. »Fyns Banko Center« åbner allerede kl. 9.30 om formiddagen. På det tidspunkt møder de allerførste spillere medbringende termokander med kaffe, madpakker osv. Det er pensionister, der bruger lokalet som varmistue, men de får også dækket et kontaktbehov. De snakker, spiller kort, strikker og læser. Nogle bliver i centret hele dagen, mens andre kommer forbi og køber spilleplader, som de så sammen med medlemskortet til den arrangerende forening eller et kontrolkort lægger på en plads for at markere, at den er optaget.

Gennemsnitlig bruger hver spiller mellem 40 og 70 kr. pr. aften (inclusive eventuelle drikkevarer). Ofte er de samme mennesker afsted til spil flere gange om ugen. Det er i den forbindelse almindeligt, at man tager afsted sammen i en gruppe. Enten skiftes man til at køre, eller også lejer man en bus. Der er spillesteder, som har aftaler med vognmænd, som kører en fast rute og henter spillerne (37). Spillerne tilbagelægger villigt store afstande for at komme til banko. Klientellet i »Fyns Banko Center« i Odense kommer fra hele Fyn, men også fra Langeland og Jylland. Et

Det sociale samvær udgør en vigtig funktion ved bankospillene. Foreningen »Husets Venner«, Lundtofte. (Foto i Nationalmuseet).

ægtepar fra Nørresundby kørte (1980) rundt til spil forskellige steder i Nordjylland hver aften, bortset fra søndag, og de brugte 50 kr. pr. gang:

Mandag – Tylstrup	Torsdag – »Folkets Hus«, Nørresundby
Tirsdag – Kaas	Fredag – Kaas
Onsdag – Kaas	Lørdag – »Bispecentret«, Aalborg

Et massekulturfænomen

Bankospillet er et massekulturfænomen. Det er således ikke urimeligt at betragte det som en dansk »nationalsport«. Paradoksalt nok blev således det oprindeligt tyske spil præsenteret som et typisk dansk indslag ved en salgsmesse i 1966 i Hamburg. Hver dag i ti dage inviterede de danske fødevarereproducenter 1.000 gæster til gratis »bingo – herhjemme populært kaldet andespil«. Spillene foregik i udstillingsområdets store festsal, og præmierne var danske levnedsmidler (38).

Fra officiel side findes der ingen oversigt over, hvor mange foreninger, der her i landet arrangerer bankospil. I »Dansk Idræts Forbund« vurderer man, at en temmelig stor del af de tilsluttede 8.000 foreninger supplerer

deres kontingentindtægter ved bankospil. »Dansk Boldspil Union« siger, at mindst to trediedele af deres klubber afholder bankospil. Størstedelen af landets omkring 200.000 walkie-talkie folk spiller banko over deres anlæg. Og selv på Sveriges- og Tysklandsfærgerne arrangeres der banko. Der er altså ingen tvivl om, at banko er meget udbredt her i Danmark. Marketingchef Jørgen Meulengracht Top i firmaet »Play-Time«, der sælger bankoartikler, anslår, at mellem 300.000 og 400.000 danskere mindst én gang om ugen går til banko (1985).

Forretning eller social aktivitet

Det er en udbredt opfattelse, især blandt udenforstående, at betragte banko som en underlødige aktivitet. Ofte fremhæves det, at spillet udelukkende går ud på at score penge til arrangørerne, mens dets sociale og kulturelle sammenhæng lades ufortalt. Denne holdning tages blandt andet op til overvejelse i den redegørelse, som Kulturministeriets forsamlingshusudvalg udsendte i 1979. Der udtales i den forbindelse:

»Bankospillet er en populær aktivitet med en dyb folkelig forankring, som ikke på nogen måde er blevet svækket af den ofte voldsomme og følelsesladede kritik og nedvurdering, som det i tidens løb har været udsat for.

Den negative vurdering skyldes sandsynligvis, at et manglende kendskab til bankospil gør, at spillets sociale og kulturelle indhold ofte bliver helt overset.

Blandt de positive egenskaber, som udgør en del af forklaringen på bankospillets store popularitet, kan man umiddelbart nævne følgende:

Spillet kræver ikke særligt udstyr eller forkundskaber. Alle kan deltage uden hensyn til alder eller uddannelse. Man er umiddelbart med i begivenhederne. Ingen er udenfor, alle er optaget og beskæftiget med det samme og det skaber et udpræget fællesskab, som sikkert er en af de vigtigste årsager til, at mennesker befinder sig så godt ved bankospil. Man har både sit eget og andres held og uheld tæt inde på livet og man sidder tæt sammen omkring lange borde – det skaber også en nær kontakt og stimulerer ligesom den fælles beskæftigelse til samtale og småsnakken.« (39).

Meget tyder på, at det sociale aspekt ved foreningsspillene har en central betydning. Og det har uden tvivl været en medvirkende årsag til, at »radio-« og »TV-bingo« ikke, som nogle havde ventet, ville affolke foreningsspillene. En kort overgang, lige da bingospillene startede, skete der flere steder et drastisk fald i deltagerantallet ved foreningsspillene. Bl. a. havde det til følge, at flere sportsklubber i det storkøbenhavnske område var ved at gå fallit. Som modtræk forsøgte flere foreninger med held at holde på spillerne ved at forhøje gevinsternes værdi, eller man

ændrede tidspunkterne for spillene, så de ikke kolliderede med bingo-udsendelserne. Adspurgt siger flere spillere imidlertid, at de kommer i foreningerne, fremfor at sidde i stuen derhjemme og spille bingo, primært på grund af det sociale samvær i spillehallen. I Kulturministeriets redegørelse om forsamlingshuse blev formanden for Eggerslevmagle forsamlingshus interviewet, og også han fremhæver disse omstændigheder. Han sagde:

»For mange mennesker er der tale om en fast torsdags-tradition. De skynder sig hjem fra arbejde, vasker sig og skifter tøj og så sætter de kursen mod forsamlingshuset, hvor de sidder og hygger sig med kaffe, kortspil og »21« indtil bankospillet begynder. Det er mit indtryk, at de er meget glade for timerne inden bankospillet begynder – måske er det ovenikøbet det vigtigste ved bankospillet.« (40).

I visse sammenhænge kan man betragte spillet som en smart måde at tjene penge på. Det er f. eks. tilfældet, når reklameindustrien bruger spillet. Således har flere aviser og ugeblade udnyttet spillets popularitet og søgt at skaffe flere købere ved at lave læserkonkurrencer med det. Også når der er tale om foreningssammenhæng, er der selvfølgelig på den ene side nogle, der tjener på spillet, men på den anden side har det også en række andre funktioner, som er mindst lige så vigtige. Nogle går til banko, fordi de er grebet af spillelidenskab. Nogle går, fordi de er ensomme og føler sig tiltrukket af det sociale samvær, hvor mulighederne for at etablere venskaber er store. Og nogle går til banko for at slippe væk fra forpligtelserne hjemme. En række kvinder begyndte at gå sammen til spil for at få en aften fri fra børnepasningen. Det duede ikke med f. eks. en syklub, for møderne skulle da foregå på skift hjemme hos veninderne, og så ville de alligevel hænge på børnene.

Årsagerne til bankospillets popularitet er mangfoldige, men der er dog ingen tvivl om, at de bunder i en kombination af faktorer som behov for tidsfordriv og social kontakt, samt en god portion spillelidenskab.

Litteratur:

Berg, Jesper Juel: »Stordrift med millionomsætning: Banko«, i *Fyens Stiftstidende*, 14. 11. 1981.

Bondesen, Jens: »Banko«, i *Aalborg Stiftstidende*, 30. 11. 1980.

»Opfindelsen gav Bingo for den er fuld af numre«, i *Ugeposten* 19.-20. 2. 1985

Forsamlingshuse på landet. En redegørelse fra Kulturministeriets forsamlingshusudvalg. Kbh. 1979.

»Pott!!!«, i *Jydske Tidende*, 7. 12. 1980.

Nørlund, Kermit: »Banko, banko og atter banko«, i *Vestkysten*, 23. 6. 1979.

»Regler for bankospil«, i *27 MHz Amatøren*, nr. 5 1984, s. 5.

Noter:

1 DFS 1906/43: 1919 (Brev fra Aage Sørensen, Møllerup, til Inger M. Bøberg). 2 Jfr. H. F. Feilberg: Ordbog over jyske almuesmål, tillæg, Kbh. 1914, s. 13. Og Inger M. Bøberg: Andespil, i Salmonsens Leksikontidskrift 1949-50, Kbh. 1951, s. 146f. – Se også: Skattegravere V, Kolding 1886, 229:800; Dania III, Kbh. 1895, s. 370; Evald Tang Kristensen: Jysk Almueliv, tillægsbind IV, Aarhus 1900-1902, 31:83f. 3 H. F. Feilberg: Ordbog over jyske almuesmål I, Kbh. 1886-1893, s. 190f. 4 Jfr. Evald Tang Kristensen: Jysk Almueliv, tillægsbind IV, Aarhus 1900-1902, 31:87. 5 Inger M. Bøberg: Andespil, i Salmonsens Leksikontidskrift 1949-50, Kbh. 1951, s. 146f. 6 Ibid. s. 147. 7 Kolding Avis, 3/11 1904. 8 Se note 5. 9 Jfr. Åke Daun (red.) Paavo Bergman, Maria Modig, Sven E. Olsson, Karla Werner: Bingospelare. En samhälls och kulturundersökning, Stockholm 1977. 10 Se note 5. 11 Justitsministeriets Cirkulære om bortlodning af 17. januar 1984. 12 Jfr. Vestkysten, 23/6 1979. 13 Jfr. reklame om »21 spil« udsendt af firmaet »Bingospecialisten af 1982 ApS«, Stationsvej 5, 3129 Vejby. 14 Se note 11. 15 Kermit Nørlund: Banko, banko og atter banko, i Vestkysten, 23/6 1979. 16 Se note 9. 17 27 MHz Amatøren, nr. 2, 1984, s. 4. 18 27 MHz Amatøren, nr. 10, 1983, s. 36. 19 27 MHz Amatøren, nr. 5 1983, s. 13. 20 Jfr. 27 MHz Amatøren, nr. 6 1983, s. 20. 21 27 MHz Amatøren, nr. 7/8 1984, s. 5. 22 Justitsministeriets Cirkulæreskrivelse om bankospil ved brug af privatradioanlæg, 4. kontor, j.nr. 1979-3421-103, Kbh. 13. juni 1980. 23 27 MHz Amatøren, nr. 11 1982, s. 42. 24 Se note 22. 25 Ministeriet for offentlige arbejders bekendtgørelse nr. 213 af 30. maj 1975: Bestemmelser om privatradio. 26 27 MHz Amatøren, nr. 5 1983, s. 5. 27 Justitsministeriets Cirkulære om bortlodning af 17. januar 1984, § 8, stk. 6. 28 27 MHz Amatøren, nr. 5 1983, s. 4 og 19. 29 27 MHz Amatøren, nr. 2 1984, s. 4. 30 27 MHz Amatøren, nr. 5 1983, s. 5. 31 Jfr. Walkie-Talkie, nr. 4 1980, s. 10. 32 Jfr. 27 MHz Amatøren, nr. 3 1983, s. 4. 33 27 MHz Amatøren, nr. 3 1984, s. 18: Læserbrev ved TH 01, Bent Jønsson, fra »PRK Trehøje«. 34 27 MHz Amatøren, nr. 4 1983, s. 13. 35 27 MHz Amatøren, nr. 12 1982, s. 26: Kommentar ved lokalredaktøren for »Privatradioklubben 1 Echo« i Vrå. – Kommentaren er del af en række indlæg i »27 MHz Amatøren« vedrørende uoverensstemmelser om bankospil i Vendsyssel. De øvrige indlæg: nr. 2 1982, s. 13; nr. 3 1982, s. 56; nr. 6 1982, s. 47; nr. 12 1982, s. 18f; nr. 1 1983, s. 21; nr. 2 1983, s. 17f; nr. 3 1983, s. 16. 36 27 MHz Amatøren, nr. 11 1983, s. 12. 37 Forsamlingshuse på landet. En redegørelse fra Kulturministeriets forsamlingshusudvalg. Kbh. 1979, s. 47. 38 Børsen, 13/8 1966. 39 Se note 37, s. 54f. 40 Ibid., s. 47.

Summary

Banko

'Bankospil' is a kind of tombola. It is very like the English 'Bingo' except that the boards look different. The game derives from Germany and came to Denmark around the year 1900. Its real name is 'andespil' because the prizes were exclusively (live) ducks (and other sorts of poultry). Today the prizes are all kinds of consumer goods. Playing for cash is not allowed.

Banko is a popular club game in Denmark. The annual turnover is approximately one thousand million kroner. The game is played in all types of clubs: hobby clubs, pensioners' clubs, sports clubs, and political clubs. The profit made on banko helps finance the club work.

A special language and special traditions have evolved around the game. The article describes how it is played in the gambling halls and, furthermore, the special variant of Banko that radio amateurs play on walkie-talkies. It also explains special terms and presents various examples of how the game is played as well as a number of the 'additional games' that are played along with Banko. Finally, the article mentions various Banko halls around the country.

Female pensioners constitute the main group of Banko-players, but married couples and young people also take part. On the average each player spends 40–70 kroner an evening (beverages included), and often the same people go several times a week.

Banko usually takes place in the evening, but many places are open to the public from the early afternoon. When the first players turn up with their thermoses, lunch packets, etc., they talk, play cards, knit, read, or look at the prizes that are exhibited.

The article also presents various examples of 'the tiny superstition' that is connected with the games. People wish to sit at certain 'lucky tables'. Many of them have written down certain 'lucky numbers' and show up several hours in advance in order to get boards with those numbers. Furthermore, most players put mascots or other kinds of lucky charms on their tables while they play.

Banko is a mass cultural phenomenon and can easily be considered a Danish 'national sport'. 300,000 to 400,000 Danes play Banko at least once a week, and it is also played on the boats to Sweden and Germany. Most of the about 200,000 walkie-talkie owners play Banko, but commercial radio stations all over the world also use Banko as a means of making money.

Some people play Banko because they have a passion for gambling; others, because they are lonely and feel attracted by the convivial atmosphere so conducive to making friends. And others do it to shirk their obligations at home.

The article does not go into the reasons why Banko is so popular. There is no doubt, however, that they are numerous and include various factors such as a need to amuse oneself, to make contacts, as well as a great passion for gambling.